

Hur S.A.C. kom till - Del 1 (Förhistoria)

Albert Jensen

1926

De många tusen kamrater inom S.A.C., som under årens lopp sällat sig till den syndikalistiska rörelsen, skall det säkerligen intressera att erhålla en kort översikt över vår organisations historia, vad som föregick bildandet, vilka krafter som voro i verksamhet för dess framskapande, de förberedande konferenserna och resolutionerna från dessa, den konstituerade kongressen etc. Vi skola i det följande söka lämna en sådan framställning och likaledes i kronologisk ordning införa alla de beslut och resolutioner, som kunna betraktas hava historiskt värde. Kamraterna skola på detta sätt i "Syndikalismen" få en samlad, dokumentarisk framställning om den svenska syndikalismens uppkomst och utveckling, en framställning som delvis även kan tjäna som uppslagsbok för de intresserade.

Den rent borgerliga prägel, som den svenska fackföreningsrörelsen hade vid sekelskiftet, kunde icke i längden tillfredsställa de radikalt inriktade elementen. Visserligen var denna fackföreningsrörelse socialdemokratiskt behärskad, men den socialdemokratiska överhögheten avsatte icke någon socialistisk ideologi till grundval för fackföreningsrörelsens verksamhet. Tvärtom syntes denna socialdemokratiska överhöghet just vara ett hinder för en sådan tingens ordning. Det låg den gången uppbart i det socialdemokratiska partiets intresse att för partiet monopolisera socialismen och att blott tilldela fackföreningsrörelsen en uppgift inom det borgerliga samhällets ram. Att tilldela fackföreningsrörelsen socialistiska uppgifter skulle vara att skapa en rival till partiet, ett förhållande som så mycket mindre kunde tolereras, som partiet, då som nu, levde parasitens liv på fackföreningsrörelsen. Genom den kollektiva anslutningen till partiet av fackföreningarna förskaffade sig partiet medel ur föreningskassorna till sin partipropaganda. Blev fackföreningsrörelsen själv socialistisk, skulle den måhända bli en konkurrent till partiet, vilket man ville akta sig för.

Efterhand som det framväxte en opposition till socialdemokratien, en riktning inom arbetarerörelsen, som riktade sig emot själva den socialdemokratiska grundåskådningen, började denna riktning att aggressivt vända sig emot det moraliskt orenliga förhållandet, att även de oppositionella genom fackföreningarnas kollektivanslutning blevo tvångsmässigt inskrivna i ett parti, vars åsikter de icke gillade. Denna opposition ledde till införandet av den så kallade reservationsrätten, en åtgärd som blott skenbart upphävde missförhållandet, men tillät partiet att fortsätta sitt parasitära liv på fackföreningsrörelsen, varmed det ännu i dag fortsätter.

Den oppositionella riktning, som utkristalliserade sig ur den socialistiska ungdomsrörelsen och sedermera döptes till ungsocialism, har faktiskt varit syndikalismens förberedare i det här landet, och det var också från detta håll iniativet kom till skapandet av en syndikalistisk organisation.

Denna riktning vände sin kritik icke blott mot socialdemokratien som partiorganisation, den vände sig även mot den under socialdemokratien andligt subordinerade fackföreningsrörelsen. Den vände sig emot dennas skråmässiga organisationsformer, emot den härur framväxande taktiken, som ofta ledde till organiserat strejkbryteri. Den vände sig emot den centralism, som tillämpades, och emot ledarnas förmynderskap över medlemmarna. Den fordrade självbestämmanderätt för medlemmarna beträffande rätten att besluta stridsåtgärder och att föra underhandlingar. Den ville engagera fackföreningsrörelsen i den antimilitaristiska propagandan och i kampen mot kriget. Den ville förflera kampmedlen. Den propagerade för sabotage, obstruktion och generalstrejk. Den ville giva organisationerna andra former, ville en federalistisk sammanslutningsform i stället för den centralistiska, och "till syvende og sist" ville den giva fackföreningsrörelsen ett socialistiskt innehåll genom att utöver kampen för dagen även giva den till uppgift att bli den framtida förvaltaren av den socialistiska produktionen.

Allt detta fixerades naturligtvis icke på en dag. Den växte fram så småningom och utvecklades till större och större klarhet. När man 1910 skred till bildandet av S.A.C. funnos väl i en del avseenden oklara uppfattningar och dunkla begrepp om diverse ting, som det för övrigt ännu kan finnas, vilket är naturligt för en nyskapad socialistisk arbetarerörelse. Men man torde kunna påstå, att den syndikalistiska ideologien redan den gången i sina stora drag var utformad. Säkert är emellertid, att den ungsocialistiska rörelsen skapade de ideologiska förutsättningarna för en syndikalistisk rörelse i detta land, och utan detta förarbete skulle måhända S.A.C. icke

ha existerat idag.

Ifrån ungsocialisternas sida lades det icke ringa vikt vid betoningen av nödvändigheten att befria fackföreningsrörelsen från socialdemokratiens andliga förmynderska, då man menade, att detta med nödvändighet korrumpade organisationernas kampduglighet. På Landsorganisationens konstituerande kongress 1898 in-sköts i stadgarna följande bestämmelse:

”Ansluten förening har att senast inom tre år efter sitt inträde i landsorganisationen även ansluta sig till det socialdemokratiska arbetarepartiet, i annat fall anses föreningen från landsorganisationen skild.”

På kongressen 1900 förändrades emellertid denna bestämmelse och ersattes med följande:

”Landsorganisationens åliggande är tillika: att verka för varje fackförenings anslutning till sin ords arbetarekommun och genom denna till Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.”

Slutligen ströks även denna bestämmelse år 1909, men antog kongressen samtidigt en förklaring, att även om man beslutat sig för att ”formellt” stryka denna bestämmelse så var därmed ingalunda det andliga förhållandet förändrat mellan fackföreningsrörelsen och socialdemokratien. Och fackföreningarnas kollektiva anslutning till partiet blev även i fortsättningen grundvalen för partiets parasitära ställning.

Genom fackföreningsrörelsens andliga vasallskap till socialdemokratiska partiet påverkades arbetarnas stridsföring ofta på ett synnerligen ogynnsamt sätt. Icke blott det, att fackföreningarna vände sig att mera lita på partiet än på sig själva, och att i partiet se den slutliga befriaren från den kapitalistiska utsugningen. ”Endast statens makt kan vara hävstång till att genomföra kapitalistklassens expropriation och produktionens nya organisering”... förklarade Branting och tillade: ”Att uppfostra och organisera hela arbetareklassen utan de medel som den politisk parlamentariska kampen erbjuder, är dock helt visst ett hopplöst företag.”

Dylika åskådningar övade inflytande på den fackliga stridsföringen på ett fördärligt sätt. Man ser exempelvis hur de norrländska stuveriarbetarna så sent som 1909 till den kapitalistiska regeringen inlämna en av 500 stuveriarbetare undertecknad petition om att regeringen måtte ingripa emot de norrländska arbetsköparna inom stuveribranschen och tvinga dessa att upphäva den bojkott de igångsatt mot arbetarnas kooperativa företag inom denna industri.

Vid slutande av kollektiva avtal med arbetarna eftersträvade arbetsköparna att få in den beryktade paragraf 23, som bestämde, att ”arbetsgivaren har rätt att fritt antaga och avskeda arbetare, att leda och fördela arbetet”. Vid direkta förhandlingar mellan Svenska Arbetsgivareorganisationen och Landsorganisationen år 1906 konfirmerades denna kapitalistiska monopolism av Landsorganisationen i följande form:

”Med iakttagande av avtalets bestämmelser i övrigt äger arbetsgivaren rätt att leda och fördela arbetet, att fritt antaga eller avskeda arbetare samt att använda arbetare, oavsett om dessa äro organiserade eller ej.”

Denna paragraf återspeglar förträffligt den borgerliga åskådning, som präglade fackföreningsrörelsen. Hela den produktiva verksamheten betraktades som ett privatkapitalistiskt privatintresse, som ingen hade rätt att blanda sig i. Arbetsköparnas krav på full och erkänd suveränitet beträffande produktionens ordnande ansågs vara arbetsköparens ”naturliga rätt”. När det från ungsocialistiskt håll hävdades, att detta alls icke kunde vara ett suveränt privatintresse, men att den produktiva verksamheten tvärt om i allra högsta grad var ett samhällsintresse, så hade man i bästa fall ingeintg annat än en oförstående axelryckning till svar från den socialdemokratiska och fackliga ledningen.

1908 hotade arbetsköparna med en större lockout. Villkoret för att taga tillbaka detta hot var att den beryktade paragraf 23 skulle intagas i det omfattande avtal som skulle träffas detta år. Transportarbetarna höllo på att välta hela uppgörelsen. De voro hellre benägna för att taga strid emot § 23. Deras extra kongress nekade att böja sig. Men valen till riksdagen förstodo och enligt socialdemokraterna måste arbetareklassen samla hela sin kraft för att välja representanter till den lagstiftande församlingen. Man övade en våldsam påtryckning på kongressen för att förmå den att falla undan för det socialdemokratiska partiintresset och åsidosätta de fackliga och ekonomiska intressena. Och slutligen lyckades det. Paragraf 23 accepterades.

Oupphörligt dömdes arbetarnas fackliga strider till kraftlöshet och ineffektivitet på grund av partiinflytandet, på grund av de hänsyn som måste tagas till partiintressen. En väsentlig skuld till den kraftlöshet som präglade storstrejken 1909 låg hos detta vasallskap under politiska partiintressen. Partipolitikerna voro i allmänhet även ledare inom landsorganisationen. Det fanns ingen framdrift och kampanja. "Samhällets" (det kapitalistiska) intresse sattes över arbetarnas. "Det gick icke att hålla igen längre", förklarade Landsorganisationens ordf., Herman Lindqvist ursäktande inför riksdagen på tal om storstrejken. Nej, strejken krävdes med en sådan styrka av arbetarna, att kravet icke kunde ignoreras. Men striden kunde förfuskas. Och den förfuskades. Framförallt genom att arbetarna i offentlig tjänst icke drogos med i striden. Kommunalarbetarna erhöles exempelvis direkt strejkförbud från vatikanen - för samhällets skull. Kommunikationsarbetarnas frånvaro får skrivas på samma konto. När kapitalisterna under 1910 års remissdebatt i riksdagen anklagade ledarna för att ha övat tryck på järnvägsmännen för att få dem med, förklarade Herman Lindqvist: "Jag ber här inför kammaren få påpeka, att det är absolut felaktigt". Men när de kapitalistiska representanterna likväl yttrade farhågor för att man skulle komma att förleda järnvägsmännen emot staten, grep hr Lindqvist åter ordet och förklarade dessa farhågor vara fullständigt "obefogade".

Från socialdemokratiskt ledarehåll resonnerade man som så, att "samhället" (det kapitalistiska) stod utanför striden mellan kapital och arbete och att därför de "allmänna samhällsfunktionerna" (järnväg, post, telegraf, telefon, kommunala verk etc.) icke borde indragas. I stället för att göra striden effektiv stodo ledarna och tiggde i de politiska korridorerna om regeringens ingripande. Detta kom slutligen, och nu nådde den under partiinflytande ledda striden sin kulmen i politisk naivism. Om Landsorganisationen ville draga tillbaka en del av de strejkande arbetarna skulle regeringen medla. Branting förklarade sedermera, att man krävde "garantier" för att detta skulle bli inledning till "uppgörelse av det hela". Dessa krävda garantier "presterades också", sade Branting, genom förlikningsmannens "tolkning" av regeringens uttalande. På grundval av dessa "garantier" företogs så den beryktade "rationella klyvningen", som beseglade arbetarnas nederlag. "Garantierna" visade sig sedan alls icke vara några garantier. Helt naturligt, då det var arbetsköparna och icke regeringen som avgjorde villkoren för arbetarnas återintagande i arbete.

Nederlaget efter 1909 kom bägaren att rinna över. Man var inom breda lager trött på detta slag av partibunden fackföreningsrörelse, som faktiskt sålde arbetarnas ekonomiska intressen för politiska hänsyn. Kravet på en ny fackföreningsrörelse upstod på skilda håll och nere i Skåne sammankallades 1910 ett par konferenser, vilka vi skola behandla i nästa nummer.

Den ungsocialistiska rörelsen har, som sagt, andligt förberett vad som senare kom med bildandet av Sveriges Arbetares Centralorganisation. På den ungsocialistiska kongressen 1908 antogs en resolution av följande innehåll:

"Då kongressen anser, att den parlamentariska taktiken icke är ägnad att föra arbetarna fram till det mål varefter de sträva: det socialistiska samhället, uttalar densamma: för arbetareklassen gäller det icke att erövra den politiska makten, som alltid komme att ligga i händerna på dem som äro innehavare av samhällets rikedomar, och därmed statsinstitutionerna, utan fastmera att erövra den ekonomiska makten, och som medel för denna erövring äro generalstrejken och den verkliga Kooperationen de mest effektiva vapnen. I konsekvens därmed uppmanar kongressen förbundets

medlemmar att med iver och energi deltaga i det kooperativa och fackliga arbetet, att upplysa fackföreningsmedlemmarna om, att deras organisationer äro det enda verkligt effektiva stöd de hava i kampen mot kapitalistsamhället och att de äro bestämda att utgöra framtids produktionsorganisationer. Vidare gäller det att agitera för den fackliga sociala generalstrejken och noga aktgiva på de företeelser, som tvinga arbetarna att slå in på en ny facklig taktik samt i tid agitera för en dylik. I synnerhet gäller det för närvarande att kraftigt agitera mot och försöka kräva i sin linda de försök till facklig centralisering, som ytterst hava till avsikt att beröva fackföreningsmedlemmarna deras självbestämmanderätt och samla makten i händerna på några få personer som i många fall glömt att de utgått från arbetarna och därför av politiska eller andra skäl kunna träffa för arbetarna oförmånliga uppgörelser.”

Slår man upp Brand från åren närmast före 1910, finner man hur stor uppmärksamhet man ägnar fackföreningsrörelsen. Syndikalistiska artikelsierier infördes, utgörande översättningar av Lagardelle, Griffuelhes, Yvetot och andra kända franska syndikalister. Och man återfinner en rad av svenska pennor, som propagerade i samma riktning: John Andersson, Birger Svahn, Gustav Sjöström, Gottfrid Ljungdahl, Hugo Lindberg, Edvin Lindstam, Albert Jensen och många andra.

Genom denna propaganda hade man drivit fram generalstrejken till öppen debatt och tvingade socialdemokraterna att taga ställning. Branting såg sig nödsakad att ingripa med hela sin auktoritet för att slå ned den farliga generalstrejksidén, som alls icke gick i stil med partiintressena, och från ungsocialisterna besvarades hans kritik med en broschyr av Albert Jensen. Tanken kunde icke dödas. Tvärtom utbredde den sig alltmera. På hundratals möten runt om i landet levererade ungsocialisterna bataljer med socialdemokraterna, och till sist hade sympatierna för generalstrejken blivit så starka, att när lockouten 1909 kom, det icke längre gick att hålla tillbaka, för att använda Herman Lindqvists förut citerade yttrande i riksdagen.

Frågan om sabotage framfördes likaledes av ungsocialisterna. Det utgavs broschyrer och hölls föredrag, vilka renderade åtal och fängelse för talarna. Över huvud taget trängde sig frågan om direkt aktion kontra parlamentarism fram till allmän uppmärksamhet. Hela den syndikalistiska ideologien ställdes under debatt.

Även genom den skriftliga propagandan förberedde ungsocialisterna den syndikalistiska rörelsen. Redan 1907 utgav Ungsocialistiska Förbundet tysken dr Friedeberts kända broschyr ”Parlamentarism och generalstrejk” i vilken det bland annat förkunnades: ”Målet, som vi eftersträva: upprättandet av den socialistiska samhällsordningen, kan blott bliva förverkligat därigenom, att yrkes- och fackförbunden bliva bärare av produktionen. Fackförbunden bära för övrigt redan fröet till den nya samhällsordningen inom sig.” Samma år utkom en annan broschyr: ”Ungsocialism - Socialdemokrati” av Albert Jensen, som i mångt och mycket var en rent syndikalistisk propagandabroschyr, och i vilken det bland annat hette:

”Arbetarna skola själva i sina fackföreningar framskapa de organ, som bliva dugliga att övertaga den samhälleliga produktionen... Man måste göra arbetarna förtrogna med den tanken, att de endast ha sin egen kraft, sitt eget initiativ, sina egna organisationer att lita sig till; att de själva måste utföra det omdaningens arbete som är nödvändigt; att detta icke kan genomföras genom tomma ord-dekret från en parlamentarisk församling; att de själva måste bryta sina egna bojor genom den direkta praktiska verksamheten på samhällets ekonomiska område.”

Slutligen utkom år 1910 på ungsocialisternas förlag G. H-son Holmbergs förträffliga arbete ”Syndikalismen”, vars betydelse för den snart framkommande syndikalistiska rörelsens ideologiska underbyggnad knappast kan överskattas, ett arbete som fick stor spridning bland de missnöjda elementen.

Många och mycket vore ännu att anföra från denna tid, men vårt utrymme är dessvärre allt för knappt. Det kunde således varit av historiskt intresse att anföra några av de resolutioner som antogs på möten runt om i landet, resolutioner som avspeglade det djupa missnöje med den gamla fackföreningsrörelsen, som förefanns,

och de krav om en ny organisation som framställdes. Vi måste emellertid inskränka oss till det redan anförda och i nästa nummer behandla Lundakonferenserna och deras beslut, som slutligen ledde till sammankallandet av den kongress på vilken S.A.C. definitivt bildades.

Det Anarkistiska Biblioteket

Albert Jensen
Hur S.A.C. kom till - Del 1 (Förhistoria)
1926

Syndikalismen #1 1926

sv.anarchistlibraries.net